

JÁTÉKOSPOLITIKA A KÖZÉP-KELET-EURÓPAI RÉGIÓBAN

PLAYER TRANSFER STRATEGIES IN THE CENTRAL AND EASTERN EUROPEAN REGION

Makrai Márk ^{1*}, Széles József ², Kassay Lili ³

¹ Neveléstudományi Doktori Iskola, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Magyarország,
<https://orcid.org/0009-0001-5613-7191>

² Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem,
<https://orcid.org/0009-0002-1379-9782>

³ Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Magyarország,
<https://orcid.org/0000-0002-1455-4798>

<https://doi.org/10.47833/2025.2.ECO.003>

Kulcsszavak:

futball
futball menedzsment
transzfer
játékospolitika

Keywords:

football
football management
transfer
transfer strategy

Cikktörténet:

Beérkezett 2024. november 24.
Átdolgozva 2025. április 26.
Elfogadva 2025. május 5.

Összefoglalás

A futballban a sportszakmai és anyagi siker elérésének egyik kulcstényezője a hatékony játékospolitika kialakítása. A közép-kelet-európai (CEE) országok sportszervezeteinek sajátos kihívásokkal kellett szembenéznük, mivel alkalmazkodniuk kellett a régió specifikus gazdasági és társadalmi környezetéhez, valamint a gazdaságilag fejlettebb nyugati piacok elvárásaihoz. E tanulmány célja annak vizsgálata, hogy a CEE régió klubjai milyen stratégiákat alkalmaznak a játékospolitikájukban a versenyképesség fenntartása érdekében, és hogyan kezelik a tehetséges játékosok elvándorlását a nyugati ligák irányába.

Abstract

In football, one of the key factors in achieving sporting and financial success is the development of an effective player policy. Sports organisations in Central and Eastern European (CEE) countries have faced particular challenges in adapting to the specific economic and social environment of the region and to the expectations of the more economically developed Western markets. The aim of this study is to examine how clubs in the CEE region apply strategies in their player policy to maintain competitiveness and manage the exodus of talented players to Western leagues.

1. Bevezetés

Az elmúlt évtizedekben a sportgazdaság példátlan mértékű növekedésen és átalakuláson ment keresztül, amely alapjaiban változtatta meg a sport szerepét és működését a globális gazdaságban. Ez a folyamat számos tényező együttes hatásának eredménye. A sport iránti kereslet jelentős növekedése figyelhető meg világszerte, amely magában foglalja a sportszerek, sporteszközök és sportfelszerelések iránti kereslet bővülését. A sportesemények, különösen a nagy

* Makrai Márk
E-mail cím: makrai.mark@ppk.elte.hu

nemzetközi versenyek, egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek, ami a sportesemények közvetítéseinek és a sporttal kapcsolatos médiafogyasztás növekedéséhez vezetett. A sportesemények közvetítési jogai és a szponzori szerződések értéke is jelentősen megnőtt, ami a sportüzletágak bevételeinek növekedéséhez és a sportgazdaság további bővüléséhez járult hozzá. A sport globalizációja egyre inkább meghatározó tendenciává vált, amelynek eredményeként a sport egyre inkább a globális gazdaság szerves részévé vált. [4] A futball, mint a világ egyik legnépszerűbb sportága, kiemelkedő szerepet játszik ebben a folyamatban. A futballklubok alapját a játékosok jelentik, akiknek játékjogait a legmagasabb szinteken gyakran euró milliós összegekért cserélik. A játékosok átigazolása összetett folyamat, amelyben számos tényező játszik szerepet, beleértve a játékos képességeit, korát, tapasztalatát, piaci értékét, valamint a klubok anyagi helyzetét és céljait. Az átigazolási időszakokban a klubok közötti tárgyalások gyakran hetekig, sőt hónapokig is eltarthatnak, és az átigazolási díjak mellett a játékosok fizetése és egyéb juttatások is jelentős szerepet játszanak a megállapodásokban. [12] A futballklubok a játékosok átigazolásán keresztül nemcsak a csapatukat erősíthetik, hanem bevételeket is generálhatnak. A legtehetségesebb játékosok eladása jelentős összegeket hozhat a kluboknak, amelyeket aztán új játékosok megszerzésére, az infrastruktúra fejlesztésére vagy a klub működésének finanszírozására fordíthatnak. A játékosok átigazolása azonban kockázatokat is hordoz, hiszen egy-egy játékos teljesítménye nem mindig kiszámítható, és a magas átigazolási díjak jelentős anyagi terhet róhatnak a klubokra. Ennek következtében a klubok kifinomult beszerzési és értékesítési stratégiákat dolgoztak ki annak érdekében, hogy a piaci potenciált maximálisan kihasználják. Ahogyan a kereskedelmi szektor más ágazataiban, úgy a sportban is alapvető törekvés, hogy a legkisebb befektetéssel érjenek el minél nagyobb sportszakmai és pénzügyi sikereket és behúzást alkalmazzon. [3]

2. Irodalmi áttekintés

A futball bármely versenyrendszerében működő sportvállalkozások számára kiemelten fontos a világos küldetés és jövőkép (misszió és vízió) meghatározása.

Küldetés: Kiket kívánnak megszólítani, milyen igényeket szeretnének kielégíteni, és mindezt milyen módon tervezik megvalósítani?

Jövőkép: Milyen célokat szeretnének elérni a jövőben, és milyen irányba szeretnék fejleszteni a szervezetet?

Ezeket a célokat nagyban befolyásolják a sportszervezetek alapvető képességei, vagyis azok az erőforrások és készségek, amelyek lehetővé teszik számukra, hogy hosszú távon fenntartható stabilitást érjenek el, vagy tartós versenyelőnyt szerezzenek. Az ilyen képességek jellemzően nehezen másolhatók, értéket teremtenek, és jelentős mértékben hozzájárulnak a sportvállalat kompetenciájához és sikeréhez. [4]

A sportvállalatok lokációja is meghatározó tényezője az alapvető képességeknek, ezáltal erősen befolyásolja a szervezet üzleti és sportszakmai stratégiájának kiválasztását. A "Big Five" ligák megnevezéssel emlegetett labdarúgó bajnokságok szereplői (angol, spanyol, olasz, német, francia) a legtöbb esetben pénzügyileg kiemelkednek az európai mezőnyből. Főként a sportág piaci bevételszerzési lehetőségeinek szempontjából. [1] A tudás (sportszakmai, üzleti, know how) a tőke felé áramlik, így amennyiben a CEE régió klubjainak (közép-kelet európai országok) nincsenek erős szponzorai/tulajdonosai, és vagy nem képesek üzletileg sikeresek lenni, akkor hosszú távon borítékolható, hogy nem fogják tudni fedezni kiadásait és fenntartható vállalkozásként működni. A régióban szereplő profi klubok pénzügyi felépítése eltérő lehet. Szerbiában és több ex Jugoszláv államban elsősorban önkormányzatok, illetve állami cégek támogatásával, adományokból, valamint labdarúgók játékjogának értékesítéséből áll össze. [8] Míg például Magyarországon, az európai futballklubok vállalkozói modelljének alkalmazása és szervezeti felépítése jellemző.

A futballban a legjelentősebb költségeket a bérek jelentik; ahhoz pedig, hogy versenyképesek legyenek, a kluboknak játékosokra, edzőkre, stábra és a pályán kívüli adminisztratív/technikai szakemberekre is költeniük kell. Jelentős eltérések vannak a futball és más iparágak között a profitmaximalizálás tekintetében. A legtöbb vállalkozás nyereségre törekszik részvényesei számára, de a futballban bizonyos sportszakmai célok befektetést igényelnek, mint például a ligatagság megőrzése vagy a nemzetközi kupaindulás kiharcolása. Ezek a célkitűzések arra késztetik őket, hogy

viszonylag többen áldoznak a játékosok megszerzésére. [6] Példaként, a bérek és a HNL-ben (Horvát Nemzeti Liga) elért bajnoki helyezések kapcsolatának ellenőrzésére létrehozott kutatásban a klubok átlagos bérköltségét vetették össze a sportszakmai eredmények tükrében. A 2018 és 2021 közötti szezonokat a pénzügyi jelentési években vizsgálták. A kimutatás alapján a Dinamo kihasználta gazdasági előnyét a versenytársaival szemben, és zsinórban négy bajnoki aranyat szerzett. Az Istra kivételével pedig az összes többi klub negatív működési eredményének nagy részét játékjog értékesítésből származó bevétellel próbálta egyensúlyba hozni. Ez az üzleti modell nem ismeretlen a nagy európai bajnokságokon kívül játszó klubok között. A kisebb ligákban és piacokon működő klubok, amelyek nem rendelkeznek nagy szponzori bázissal és tévés bevételekkel, gyakran az egyetlen releváns finanszírozási forráshoz fordulnak, amely fenntartja működésüket: a játékostranszferekhez. Például értékesítések hiányában még a legsikeresebb horvát klub, a Dinamo Zagreb sem lenne képes finanszírozni mintegy 40 millió eurós éves költségvetését. Kisebbségi költségvetéssel kihívást jelentene versenyképes maradni, különösen a nemzetközi porondon. A horvát klubok értékesítési lehetőségeit elősegítette, hogy a horvát futball megítélése a legmagasabb polcon van számontartva, kiemelkedőek a minőségi futballisták nevelésében. A válogatott együttesük FIFA- és UEFA-tornákon elért tartós sikerei, valamint a meghatározó európai csapatokban kulcsszerepet betöltő játékosok folyamatos áramlása alátámasztja ezt az elképzelést. [8]

A legmagasabb osztályú európai klubok bevételei folyamatosan nőttek az elmúlt 20 évben, elsősorban a „Big Five” ligákba történő közvetítési pénzek erős beáramlása miatt. Ez pedig közvetetten arra készítette az elit klubokat, hogy növeljék a játékosvásárlásra fordított kiadásait. A klubjaik versenyezhetnek az elit játékosokért, és bátran növelhetik a bérköltségeket a pénzügyi fair play keretein belül. [9]

Az átigazolási piac a „fiatal” játékosokat értékeli a legmagasabbra. Ez több tényezőnek köszönhető, többek között a játékosok fejlődési potenciáljának, vagy a hosszabb karrierlehetőségnek. [10]

Így például a HNL-klubok hosszú távú terveiben és stratégiáiban is az utánpótlás-fejlesztésbe való befektetés és a fiatal játékosok promóciója kapja a fókuszot. Ez nem azt jelenti, hogy a mezőnybe huszonnégy tinédzsert kell beállítani, ami kétségtelenül negatívan hatna az eredményekre és a szakmai színvonalra, hanem a legtehetségesebb, a legnagyobb fejlődési és eladási potenciállal rendelkező 18-22 éves korban járó fiatalok projekt alapú építését. A tapasztalt játékosok és néhány potenciállal rendelkező fiatal keveréke kielégítheti a versenyképesség és a pénzügyi fenntarthatóság iránti igényt. A minőségi, saját nevelésű játékosok folyamatos termelése idővel csökkenti a relatív bérköltségüket, mivel a klubok kevésbé kényszerülnek részt venni a tehetséges játékosokért folyó harcban a piacon. Így közép- és hosszú távon támogatja a kitűzött pénzügyi célok elérésére irányuló erőfeszítéseiket [2]. Mindenesetre nem egyértelmű, hogy mikortól tekinthető egy labdarúgó „saját nevelésű” játékosnak.

A labdarúgásban a tehetségek azonosítása és kiválasztása összetett és dinamikus folyamat, amely az elmúlt évtizedekben a sporttudomány egyik kulcs témájává lépett elő. Tény, hogy a sportban a tehetség fogalmának meghatározásához többdimenziós megközelítésre van szükség. A legtöbb esetben a sporttehetséget a genetikailag öröklött morfológiai tényezők, a pszicho-motoros, funkcionális, kognitív és szociális képességek, valamint az egyén belső motivációjának kombinációjaként határozhatjuk meg. A potenciális labdarúgók felismerésének képessége a kluboknak és a nemzeti együtteseknek minőséget és rizikó csökkenést eredményez a „megfelelő” játékosokba való befektetés tekintetében, ami az emberi és anyagi erőforrásokkal, valamint az idővel való hatékony gazdálkodást segíti elő. Ebben a mechanizmusban kulcsszerepet játszanak az olyan sportszakemberek, mint a sportigazgatók, edzők, vagy a játékosmegfigyelők. [7]

A futballklubok minőségbiztosításának egyik fontos eleme a játékjogok értékesítése és a kiválasztott játékjogok megvásárlása. Ezek a tevékenységek jelentős hatással vannak a labdarúgó klubok pénzügyi és sportteljesítményére. A ki és beáramló transzfereknek pedig számos különböző indítékai lehetnek. [11]

Fontos, hogy az adott ország játékosairól jó kép alakuljon ki és egy megbízható üzleti sztenderd váljon. Egyes esetekben a piac árazza be a játékosokat, míg bizonyos klubok sajátos értékesítési politikával igyekeznek befolyásolni az árakat. Előfordul, hogy azért is van szükség a

játékosok továbbértékesítésére, hogy ezzel hely szabaduljon fel a következő tehetséges labdarúgóknak, akikben további eladási potenciál rejtőzhet.

A sportvállalatok teljesítménye gazdasági és sportszakmai eredmények alapján határozható meg. Közép-Kelet-Európában két jellegzetes modell figyelhető meg: a „Sikerkör” stratégia és a Transzferstratégia. A CEE régió országaiban általában egy-két kiemelkedő klub azonosítható, amelyek finansziális és sportszakmai eredményeik révén különösen fontosak. E klubok sikeres szereplése és játéka a nemzetközi kupasorozatokban nemzetgazdasági érdekek minősül, jelentős társadalmi hatásuk miatt. Az ilyen klubok anyagi támogatása meghaladja hazai versenytársaikét, így nem kényszerülnek arra, hogy finansziális stabilitásuk érdekében értékesítsék legjobb játékosait. Sikerüket elsősorban sportszakmai teljesítményük alapján mérik.

A transzferstratégiát alkalmazó klubok számára egyaránt fontos az eredményesség és a gazdasági siker, bevételeik azonban elsősorban játékoseladásokra épülnek. Ez a modell leginkább a labdarúgásra jellemző, mivel más iparágakban elképzelhetetlen, hogy egy vállalat a munkaerő kiáramlására alapozza bevételeit. [5] Az hasonló modellt követő klubok vezetőinek mérlegelniük kell az átigazolási időszakokban, hogy legjobbjukat milyen mértékű transzferdíj ellenében érdemes értékesíteniük, mivel mindig ott a kérdőjel, hogy megfelelően/milyen kondíciókkal tudják pótolni az adott játékosokat, és mennyivel rontja ezek hiánya a sportszakmai teljesítményt (1. Táblázat).

1. Táblázat. A közép- és kelet-európai (CEE) ligák adatai

Liga	klubok létszáma	keretek mérete	átlag életkor	külföldiek száma	érték (€) /játékos
OTP Bank Liga	12	28	26	133	465k
SuperSport HNL	10	26	24,9	110	747k
Super liga Srbije	16	30	25	148	548k
Nike Liga	12	26	25,5	128	316k
Prva Liga	10	27	24,8	127	236k
	összérték	távozók	érkezők	bevétel (€) /ráfordítás	egyenleg (€) /játékos
OTP Bank Liga	€157.12m	178	189	6,210,000	39,081
SuperSport HNL	€233.00m	212	242	18,700,000	93,061
Super liga Srbije	€267.56m	341	373	23,445,000	75,261
Nike Liga	€98.88m	194	197	-670,000	-3,206
Prva Liga	€64.67m	178	188	4,500,000	25,550

Forrás: transfermarkt.com; 2024

A kiválasztott öt CEE labdarúgó-bajnokság összehasonlítása alapján jelentős különbségek figyelhetők meg mind a keretek jellemzői, mind a gazdasági mutatók terén. A csapatok száma 10 és 16 között változik, a legkisebb ligák a horvát SuperSport HNL és a szlovén Prva Liga (10 csapattal), míg a legnagyobb a szerb Super liga Srbije (16 csapattal). A versenyrendszer számottevő mértékben befolyásolja a sportszervezetek stratégiáját. A lebonyolítási rendszer sajátosságai (pl. alsó-felsőház Szlovákiában), mind a kiesés vagy az európai kupákban való indulás lehetőségei.

A játékoskeretek átlagos mérete 26-30 fő között mozog, a legkisebb keretekkel a horvát és a szlovák bajnokság csapatai rendelkeznek (26 játékos), míg a legnagyobb létszámú kereteket a szerb liga csapatai tartják (30 játékos). A játékosok átlagéletkora viszonylag egységes, 24,8 és 26 év között mozog, amely a régió klubjainak fiatalos jellegét mutatja. Feltűnő, hogy a magyar bajnokság

mezőnye a legöregebb. A játékosok értékét tekintve a horvát SuperSport HNL vezet (€747 ezer/játékos átlagértékkel), míg a szlovén liga játékosai a legkevésbé értékesek a Transfermarkt oldala szerint (€236 ezer/játékos). A játékosmozgások száma szintén kiemelkedő a szerb ligában, ahol 341 távozó és 373 érkező játékos fordult meg az átigazolási időszakokban, ezzel szemben a legkevesebb mozgást a szlovén Prva Liga mutatja (178 távozó, 188 érkező). Pénzügyi szempontból a horvát SuperSport HNL a legsikeresebb, €18,7 millió pozitív egyenleget produkált 2024-ben, míg a szlovák Nike Liga mínusz €670 ezerrel negatív egyenleget mutat. Egy játékosra vetítve is a horvát liga mutatói a legjobbak, €93,061 egyenleggel, szemben a szlovák bajnokság -€3,206-os negatív értékével.

Összességében a horvát SuperSport HNL és a szerb Super liga emelkedik ki a vizsgált bajnokságok közül, míg a szlovén Prva Liga és a szlovák Nike Liga gazdasági és értékbeli mutatókban kevésbé versenyképes. A magyar OTP Bank Liga a középmezőnyben helyezkedik el, stabil gazdasági és játékospiaci mutatókkal. A kimutatás jól tükrözi a régió futballkultúrájának és finansziális helyzetének eltéréseit, miközben a fiatal játékosokra való nyitottság közös pontként jelenik meg.

3. Anyag és módszer

A kutatás egy kvalitatív systematic review módszertant alkalmaz, amely a játékospolitika, transzfermenedzsment, klubmenedzsment és transzferklub témakörökben megjelent tudományos cikkek szisztematikus áttekintését és kvalitatív szintetizálását célozza.

A kutatás során különböző tudományos adatbázisokat használunk, köztük a Google Scholar, a Web of Science (WoS) és a ResearchGate platformokat, hogy összegyűjtsük a releváns szakirodalmat. A keresések a következő kulcsszavak alapján történnek: játékospolitika, transzfermenedzsment, klubmenedzsment és transzferklub.

A keresés eredményeit egy többlépcsős kiválasztási folyamatnak vetjük alá. Először megvizsgáljuk a találatok absztraktját, hogy meghatározzuk azok relevanciáját a kutatás szempontjából. Ezt követően további szűrési kritériumokat alkalmazunk, ideértve a közép-kelet-európai régióra (CEE) történő lokációs szűkítést, a 2005 utáni publikációkat és az angol nyelven megjelent tanulmányok kiválasztását. Ezekkel a kritériumokkal biztosítjuk, hogy a feldolgozott szakirodalom aktuális és a vizsgált régióra jellemző információkat tartalmazzon.

A kiválasztott tanulmányok elemzését tematikus analízissel végezzük, amely lehetővé teszi a releváns témák, fogalmak és mintázatok kiemelését. Az elemzés első lépése a kódolás, amely során az egyes tanulmányokból lényegi elemeket, gyakran megjelenő témákat és mintákat emelünk ki. Ezt követően a kódolt elemekből átfogó témákat fejlesztünk, amelyek a játékospolitika, transzfermenedzsment és klubmenedzsment területein megjelenő aktuális kérdéseket tárják fel.

Az így nyert eredményeket narratív formában szintetizáljuk, lehetővé téve a témakör komplexitásának megértését és a kulcspontok bemutatását. A narratív szintézis a tematikus elemzés eredményeit összefüggő módon foglalja össze, rávilágítva a területet érintő legfontosabb trendekre és kérdésekre. A kutatás ezen módszertannal célzottan tárja fel a közép-kelet-európai játékospolitika és klubmenedzsment aktuális helyzetét, és segít megérteni a terület fejlődési irányait.

4. Várt eredmények és következtetések

A futballklubok sikere és hosszú távú fenntarthatósága számos tényezőtől függ, amelyek közül a legfontosabbak a következők: küldetés és világos jövőkép, a szervezet alapvető képességeinek és erősségeinek kiaknázása, az értékteremtés folyamatos fejlesztése, valamint a jó és hatékony gazdálkodás. A közép- és kelet-európai (CEE) régióban a futballklubok működése és menedzselése jelentős különbségeket mutat, ami a pénzügyi helyzetükben, a játékospolitikájukban és az utánpótlás-nevelésre fordított figyelmükben is megmutatkozik.

A futballklubok legnagyobb kiadása általában a játékosok és az edzői stáb bére, de a fizetések és a sportsikerek között általában szoros összefüggés figyelhető meg. A tehetősebb klubok anyagi fölényüknek köszönhetően dominálhatják a hazai bajnokságot, míg a kisebb klubok gyakran rákényszerülnek arra, hogy a játékoseladásokból befolyó összegekből tartsák fenn magukat. Ezért az utánpótlás-fejlesztés létfontosságú a klubok hosszú távú sikere és pénzügyi stabilitása

szempontjából, amint azt a horvát futballmodell is bizonyítja, amely a kiváló tehetségnevelésre és a játékosok külföldi kluboknak történő értékesítésére épít.

A CEE régió öt vizsgált bajnokságában (Horvátország, Magyarország, Szerbia, Szlovákia és Szlovénia) jelentős különbségek vannak a klubok gazdálkodása és játékospolitikája terén. Míg például a horvát SuperSport HNL a legmagasabb játékosértékekkel és pozitív pénzügyi mérleggel büszkélkedhet, addig a szlovák liga negatív egyenleggel küzd. A klubok két fő stratégia közül választhatnak: a "Sikerkör" stratégiát, amely a hazai és nemzetközi sportsikerekre összpontosít, vagy a "Transzferstratégia" stratégiát, amely a játékosok eladásából származó bevételekre épít.

Az utánpótlás-nevelés és a tehetséggondozás nemcsak a sportsikerek, hanem a pénzügyi stabilitás szempontjából is kulcsfontosságú. A fiatal tehetségeket megfelelően menedzselő klubok hosszú távon csökkenthetik a bérköltségeiket, továbbá növelhetik a szervezetük pénzügyi stabilitását és függetlenségét, ami elengedhetetlen a kiszámítható és hosszú távú működéshez a modern futballban.

Irodalomjegyzék

- [1] [Ahtiainen, S. (2018). Top 5 European football leagues—The association between financial performance and sporting success.
- [2] Alajbeg, D., Bubas, Z., & Moric Milovanovic, B. (2022). Financial health and self-sustainability of a small European football league: The realities of top-flight Croatian football. *Sustainability*, 14(24), Article 16599. <https://doi.org/10.3390/su142416599>
- [3] András, K. (2003). A sport és az üzlet kapcsolata – elméleti alapok. 34. sz. Műhelytanulmány. Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem.
- [4] Chikán, A. (2008). Vállalatgazdaságtan. Aula Kiadó, Budapest.
- [5] Krausz, T., & Mitrovits, M. (Szerk.). (2016). A játék hatalma: Futball–pénz–politika. Napvilág Kiadó.
- [6] Kuper, S., & Szymanski, S. (2014). *Soccernomics: Why England loses, why Spain, Germany, and Brazil win, and why the U.S., Japan, Australia, Turkey—and even Iraq—are destined to become the kings of the world's most popular sport*. Nation Books.
- [7] Lazarević, S., Lukić, J., & Mirković, V. (2020). Role of football scouts in player transformation process: From talented to elite athlete. *SPORT - Science & Practice*, 10(1), 65–79. <https://doi.org/UDK 005.332:796.332.075 / 796.332:159.928.23>
- [8] Mitić, M., Parčina, I., & Perović, A. (n.d.). The role of management in achieving the entrepreneurial objectives of professional football clubs in Serbia. *Physical Education & Sport*, ISSN 2406-0496, 463–471.
- [9] Peeters, T., & Szymanski, S. (2014). Financial fair play in European football. *Economic Policy*, 29(78), 343–390. <https://doi.org/10.1111/1468-0327.12031>
- [10] Ruijg, J., & van Ophem, H. (2015). Determinants of football transfers. *Applied Economics Letters*, 22(1), 12–19. <https://doi.org/10.1080/13504851.2014.892192>
- [11] Wanat, T., & Leksowski, Łukasz. (2022). Short- and long-term effects of transfers on football clubs' sport performance. *Journal of Education, Health and Sport*, 12(5), 252–260.
- [12] Wang, X. (2023, September). European soccer transfer market analysis: The determinant factors in transfer fee. *Advances in Economics Management and Political Sciences*, 24(1), 317–327. <https://doi.org/10.54254/2754-1169/24/20230458>